

5. szeminárium

1. Számítsuk ki az oxálsav $0,200 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú oldatában $\text{pH} = 5,00$ -nél a különböző formák (H_2Ox , Hox^- , ox^{2-}) egyensúlyi koncentrációját!
2. (Fgy. 121/67) Számítsuk ki az etilén-diamin-monohidroklorid $0,100 \text{ M}$ koncentrációjú oldatában található ionfészeségek mennyiségét mol%-ban kifejezve!
3. Mennyi a pH az ekvivalenciapontban, ha ismeretlen koncentrációjú ecetsav minta $15,00 \text{ cm}^3$ -ét $0,08 \text{ M}$ NaOH -mérőoldattal titrálva a fogyás az ekvivalenciapontig $9,45 \text{ cm}^3$?
4. Hány g nátrium-acetátot kell adni $200,00 \text{ cm}^3$ $0,100 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú ecetsav-oldathoz, hogy a keletkezett pufferoldat pH -ja $5,500$ legyen? (a térfogatváltozást figyelmen kívül hagyjuk)
5. $50,0 \text{ cm}^3$ $0,200 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú maleinsav-oldatot (HOOC-CH=CH-COOH) $0,200 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú nátrium-hidroxid-oldattal titrálunk. Mennyi a pH a kiindulási oldatban, 70% , 100% , 200% és 250% -os titráltságánál?
6. Mennyi az alábbi oldatok pH -ja?
  - a) $10,0 \text{ cm}^3$ $0,200 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú sósavoldatot $250,0 \text{ cm}^3$ -re hígítunk
  - b) $100,0 \text{ cm}^3$ $0,100 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú ammónia-oldat és $30,0 \text{ cm}^3$ $0,200 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú sósavoldat elegyítésével kapott oldat
  - c) $50,0 \text{ cm}^3$ $1,00 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú NaH_2PO_4 -oldathoz $75,0 \text{ cm}^3$ $0,800 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú nátrium-hidroxid-oldatot adunk
  - d) $10,0 \text{ cm}^3$ $0,100 \text{ mol/dm}^3$ etilén-diamin-oldathoz $8,00 \text{ cm}^3$ $0,125 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú sósavoldatot adunk
  - d) $0,500$ tömeg%-os, $1,025 \text{ g/cm}^3$ sűrűségű nátrium-hidroxid-oldat
7. Nátrium-kloriddal szennyezett benzoésav ($\text{C}_6\text{H}_5\text{-COOH}$) tömeg%-os összetételét az alábbi módon határoztuk meg: $2,870 \text{ g}$ szilárd keverékből $100,0 \text{ cm}^3$ oldatot készítettünk, és $10,0 \text{ cm}^3$ -es részleteit megtitráltuk $0,1865 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú nátrium-hidroxid-oldattal. Az átlagfogyás: $10,72 \text{ cm}^3$ volt.
  - a) Mi volt a keverék tömeg%-os összetétele?
  - b) Mennyi volt a lombikban készített oldat pH -ja?
  - c) Mennyi volt a titrált minta pH -ja az ekvivalenciapontban?
  - d) Melyik indikátort használhattuk a titráláshoz az alábbiak közül (zárójelben az átcsapási tartományt jelöltük): *dimetil-sárga* (2,9-4,0)   *brómkrezolzöld* (3,8-5,4)
brómtimolkék (6,0-7,6)   *neutrálvíörös* (6,8-8,0)   *timolkék* (8,0-9,6)
8. A gyomorpanaszokkal küszködő hallgató $2,00 \text{ g}$ szódabikarbónát (nátrium-hidrogén-karbonát) feloldott $2,00 \text{ dl}$ ($200,0 \text{ cm}^3$) vízben, és megitta (a térfogatváltozástól eltekintünk).
  - a) Milyen pH -jú oldatot ivott a hallgató?
  - b) Mennyi lett a pH a hallgató gyomrában, ha feltételezzük, hogy a gyomorsav $0,100 \text{ dm}^3$ $0,100 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú HCl -oldatnak megfelelő sósavat tartalmazott?

állandók: ecetsav: $K_s = 1,86 \cdot 10^{-5}$, benzoésav: $K_s = 6,30 \cdot 10^{-5}$, ammónia: $K_b = 1,75 \cdot 10^{-5}$,
szénsav: $K_{s1} = 4,30 \cdot 10^{-7}$, $K_{s2} = 5,60 \cdot 10^{-11}$ foszforsav: $K_{s1} = 7,59 \cdot 10^{-3}$, $K_{s2} = 6,17 \cdot 10^{-8}$, $K_{s3} = 1,78 \cdot 10^{-12}$
maleinsav: $K_{s1} = 1,10 \cdot 10^{-2}$, $K_{s2} = 5,50 \cdot 10^{-7}$, etilén-diamin: $K_{b1} = 1,58 \cdot 10^{-4}$, $K_{b2} = 3,16 \cdot 10^{-8}$,
atomtömegek: C: 12,0, H 1,00, O: 16,0, Na: 23,0, Cl: 35,5

Megoldások:

3. $c(\text{CH}_3\text{COOH}) = 3,092 \cdot 10^{-2} \text{ mol/dm}^3$, pH (ekvivalenciapont) = 8,61
4. $m = 9,65 \text{ g}$
5. kiindulás: $\text{pH} = 1,380$; 70% (puffer): $\text{pH} = 2,33$; 100% (amfolit) $\text{pH} = 4,11$;
 200% (gyenge bázis, $c(\text{bázis}) = 0,0667 \text{ mol/dm}^3$), $\text{pH} = 9,54$; 250% (erős bázis, $c(\text{bázis}) = 0,0285 \text{ mol/dm}^3$), $\text{pH} = 12,45$

6. a) erős sav ($c(\text{sav}) = 0,0080 \text{ mol/dm}^3$, $\text{pH} = 2,097$
 b) ($\text{NH}_3\text{-NH}_4\text{Cl}$ puffer), $\text{pH} = 9,067$
 c) ($\text{HPO}_4^{2-} - \text{PO}_4^{3-}$ puffer), $\text{pH} = 11,15$
 d) ($\text{NH}_3^+ - \text{CH}_2\text{CH}_2 - \text{NH}_2$ – amfolit) $\text{pH} = 8,35$
 e) (erős bázis, $c(\text{bázis}) = 0,128 \text{ mol/dm}^3$, $\text{pH} = 13,11$)
7. a) Keverékben: $m(\text{benzoesav}) = 2,440 \text{ g}$, $85,0$ tömeg%
 b) $c(\text{benzoesav}) = 0,200 \text{ mol/dm}^3$ (gyenge sav), $\text{pH} = 2,45$
 c) $c(\text{Na-benzoát}) = 0,0965 \text{ mol/dm}^3$ (gyenge bázis), $\text{pH} = 8,593$
 d) timolkék
8. a) amfolit, $\text{pH} = 8,31$
 b) $\text{H}_2\text{CO}_3\text{-HCO}_3^-$ puffer: $\text{pH} = 6,506$

További gyakorló feladatok

9. Egy H_2A gyenge sav $\text{pK}_{\text{s}1} = 6,50$; $\text{pK}_{\text{s}2} = 7,50$. Mennyi az A^{2-} , HA^- és H_2A formák egyensúlyi koncentrációja a KHA ($\text{K} = \text{kálium}$) $0,100 \text{ mol/dm}^3$ analitikai koncentrációjú oldatában?
10. Egy üdítőital pH -ja $1,96$. Ezt a pH -t főleg a citromsav okozza. Számoljuk ki a citromsav különböző formáinak %-os mennyiségét ebben az üdítőben.
11. Egy savas eső mintában a pH -t $4,07$ -nek mértük. Feltételezve, hogy a HNO_2 okozza ezt a pH -t, számoljuk ki a HNO_2 mintabeli koncentrációját!
12. $21,50 \text{ g}$ Na_3PO_4 és korlátlan mennyiségű cc . HCl áll rendelkezésünkre, melyek segítségével, a Na_3PO_4 teljes mennyiségét felhasználva, $100,00 \text{ cm}^3$ $\text{pH} = 7,000$ -es puffert kívánunk készíteni. Hány cm^3 cc . HCl szükséges ehhez?
13. A legegyszerűbb aminosavból, a glicinből (amino-ecetsav) a szilárd anyag bemérésével $0,1 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú oldatot készítünk. Mennyi az oldatban a pH ? (Az aminosavak kétértékű savaknak tekinthetők: $\text{NH}_3^+ - \text{CH}_2 - \text{COOH}$, az ikerionos forma ehhez képest eggyel kevesebb H^+ -iont tartalmaz: $\text{NH}_3^+ - \text{CH}_2 - \text{COO}^-$)
14. Sav-bázis szempontból határozza meg az alábbi rendszereket és számolja ki a pH -értéküket!
 a.) 15 cm^3 $0,050 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú foszforsav + $37,5 \text{ cm}^3$ $0,040 \text{ mol/dm}^3$ -es NaOH oldat
 b.) 10 cm^3 $0,060 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú ammónia + 7 cm^3 $0,200 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú HCl oldat
 c.) 10 cm^3 $0,050 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú nátrium-karbonát + $5,00 \text{ cm}^3$ víz
15. $50,0 \text{ cm}^3$ $0,120 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú anilin ($\text{C}_6\text{H}_5\text{NH}_2$) és a szükséges mennyiségű $0,15 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú HCl -oldat egyesítésével $\text{pH} = 5,00$ -es oldatot kell készíteni. Hány cm^3 HCl -oldatot kell az anilinhez adni?
16. Mennyivel változik a pH , ha $10,00 \text{ cm}^3$ $0,200 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú HCl -at adunk...
 a.) $50,00 \text{ cm}^3$ olyan $\text{NH}_3/\text{NH}_4^+$ pufferhez, melynek pH -ja $9,455$ és benne az NH_4Cl koncentrációja $0,0950 \text{ mol/dm}^3$?
 b.) $50,00 \text{ cm}^3$ olyan $9,455$ pH -jú oldathoz, melyben a pH -t erős bázis határozza meg?
17. $0,222 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú nátrium-cianid oldatban a protonálódás mértéke $1,1\%$ -os. Mennyi a hidrogén-cianid savi disszociációs állandója?
18. A nikotin ($\text{C}_{10}\text{H}_{14}\text{N}_2$) egy kétértékű bázis.
 a.) Mennyi a pH ezen bázis $0,0500 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú oldatában?
 b.) Mennyi a pH egy ekvivalens sósav hozzáadása után?
 c.) Elképzelhető-e sav-bázis titrálásban való meghatározása, és hogyan?
19. Hány cm^3 $0,105 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú sósavat kell $15,00 \text{ cm}^3$ $0,0500 \text{ mol/dm}^3$ koncentrációjú dimetilamin ($(\text{CH}_3)_2\text{NH}$) oldathoz adni, hogy a $\text{pH} = 2,550$ legyen?
20. Számolja ki a részecskék koncentrációarányát (%-os megoszlását) $\text{pH} = 4,50$ -nél a ftálsavból készült oldatban.

21. Elegyítünk $10,00 \text{ cm}^3$ $1,75 \text{ pH}$ -jú sósavat és $12,00 \text{ cm}^3$ $12,85 \text{ pH}$ -jú nátrium-hidroxidot oldatot.
Mennyi a kapott új oldat pH -ja?

Számoláshoz szükséges adatok:

Ammónia: $K_b = 1,75 \cdot 10^{-5}$, Anilin: $K_b = 4,6 \cdot 10^{-10}$, Dimetilamin: $K_b = 7,4 \cdot 10^{-4}$
Ecetsav: $K_s = 1,86 \cdot 10^{-5}$, Foszforsav: $K_{s1} = 7,59 \cdot 10^{-3}$; $K_{s2} = 6,17 \cdot 10^{-8}$; $K_{s3} = 1,78 \cdot 10^{-12}$
Ftálsav: $K_{s1} = 1,1 \cdot 10^{-3}$; $K_{s2} = 3,9 \cdot 10^{-6}$, Glicin: $K_{s1} = 4,47 \cdot 10^{-3}$; $K_{s2} = 2,82 \cdot 10^{-10}$
Nikotin: $K_{b1} = 7,0 \cdot 10^{-7}$; $K_{b2} = 1,4 \cdot 10^{-11}$, Salétromossav: $K_s = 4,93 \cdot 10^{-4}$,
Szénsav: $K_{s1} = 4,30 \cdot 10^{-7}$; $K_{s2} = 5,60 \cdot 10^{-11}$
citromsav: $K_{s1} = 8,70 \cdot 10^{-4}$, $K_{s2} = 1,80 \cdot 10^{-5}$, $K_{s3} = 4,00 \cdot 10^{-6}$
cc. HCl: $36 \text{ \% (m/m)}$, $\rho = 1,18 \text{ g/cm}^3$
Atomtömegek: O = 16,00; H = 1,00; Na = 23,00; P = 31,00; Cl = 35,45

Megoldások:

9. $[A^{2-}] = [H_2A] = 1,94 \cdot 10^{-2} \text{ mol/dm}^3$, $[HA^-] = 6,12 \cdot 10^{-2} \text{ mol/dm}^3$
10. $\text{cit}^{3-} = 4,40 \cdot 10^{-6} \text{ \%}$; $\text{Hcit}^{2-} = 1,21 \cdot 10^{-2} \text{ \%}$; $\text{H}_2\text{cit}^- = 7,358 \text{ \%}$; $\text{H}_3\text{cit} = 92,63 \text{ \%}$;
11. $c = 9,98 \cdot 10^{-5} \text{ M}$
12. $18,21 \text{ cm}^3$
13. $\text{pH} = 5,950$
14. a) $\text{pH} = 9,480$; b) $1,327$; c) $11,371$
15. $12,60 \text{ cm}^3$
16. $\Delta\text{pH} = -0,142$ (a); $-7,976$ (b.)
17. $K_s = 3,68 \cdot 10^{-10}$
18. a) $\text{pH} = 10,272$; b) $5,4955$
19. $7,75 \text{ cm}^3$
20. $A^{2-} = 10,70 \text{ \%}$; $HA^- = 86,80 \text{ \%}$; $H_2A = 2,50 \text{ \%}$
21. $\text{pH} = 12,485$